

DANSK

Grammatik

TID: NUTID OG DATID

Velkommen til School To Go og dagens undervisning!

Dette er et forløb i faget "Dansk" om emnet "Grammatik" i tre episoder, med de tre temaer: "Tid: Nutid og Datid", "Sammensatte sætninger", og til sidst "Spørgende og nægtende sætninger". Der vil både være lytte-tekster og øvelser i episoderne.

Introduktion

Vidste du, at når vi taler eller skriver, bruger vi noget, der hedder "tid"? Nej, det handler ikke om klokken eller, hvor længe du skal vente, før det er din fødselsdag. I sproget bruger vi "tid" til at fortælle, om noget sker nu, skete før, eller vil ske senere. Det lyder måske lidt kompliceret, men det er faktisk ret spændende, og det hjælper os med at fortælle vores historier bedre.

I de næste par uger skal vi lære om to særlige tider: "nutid" og "datid". Nutid bruger vi, når noget sker lige nu, eller når noget er sandt hele tiden. For eksempel, når du siger, "Jeg spiser et æble", betyder det, at du gør det lige nu. Eller hvis du siger, "Solen skinner", så er det noget, der er sandt igen og igen.

Datid bruger vi derimod, når vi taler om noget, der allerede er sket. Hvis du fortæller om en sjov ting, der skete i går, så bruger du datid. Du kunne sige, "I går spiste jeg et æble", for at fortælle, at det skete før, ikke nu.

Det sjove ved tid er, at det hjælper os med at tage folk med på en rejse gennem vores oplevelser. Vi kan fortælle om det eventyr, vi havde sidste sommer, eller om det spil, vi skal spille i morgen. Og det bedste er, at når vi lærer om nutid og datid, bliver det endnu lettere for os at dele vores historier, drømme og minder med vores venner og familie.

Så lad os gøre klar til at dykke ned i tiden sammen. Vi skal lære en masse, have det sjovt og blive supergode til at fortælle alle mulige slags historier. Det bliver spændende at se, hvor mange forskellige eventyr vi kan tage på med bare vores ord. Er du klar? Lad os begynde vores rejse gennem tiden!

Læringsmål

1. Jeg skal kunne forklare forskellen på nutid og datid.
2. Jeg skal kunne omskrive sætninger fra nutid til datid.
3. Jeg skal kunne finde og skelne mellem verber i nutid og datid i en given tekst.

Hvad er forskellen på nutid og datid?

At forstå forskellen på nutid og datid er vigtigt, når vi bruger vores sprog til at fortælle om ting, der sker, eller ting, der er sket. Lad os se på, hvad disse to "tider" betyder, og hvordan vi bruger dem.

Nutid

Nutid er, når noget sker lige nu, i dette øjeblik, eller når noget er sandt hele tiden. Hvis du gør noget lige nu, såsom at læse eller tegne, så bruger vi nutid til at beskrive det.

Eksempler på nutid:

- "Jeg læser en bog." (Det gør du lige nu.)
- "Solen skinner." (Det er noget, der generelt sker om dagen, så det betragtes som noget, der er sandt hele tiden.)

Datid

Datid bruger vi til at tale om noget, der allerede er sket. Det kan være for et minut siden, i går, sidste år, eller endda for hundrede år siden. Når du fortæller om noget, du gjorde i går, eller hvad du lavede på din sidste fødselsdag, bruger du datid.

Eksempler på datid:

- "Jeg læste en bog i går." (Det skete i går, så det er datid.)
- "Solen skinnede hele dagen sidste lørdag." (Det skete sidste lørdag, så vi bruger datid.)

Sådan kender vi forskellen

Den nemmeste måde at kende forskellen på er at spørge dig selv: "Skete det lige nu, eller er det noget, der sker hele tiden?" Hvis ja, så bruger du nutid. Hvis det er noget, der skete før, så bruger du datid.

Et lille tip

En god måde at huske forskellen på er at tænke på dine yndlingshistorier eller film. Når du fortæller om, hvad der sker i historien nu, bruger du nutid. Når du fortæller om noget, der skete tidligere i historien, bruger du datid.

For at blive rigtig god til at bruge nutid og datid, kan du øve dig ved at fortælle om din dag i nutid, som om alt sker lige nu. Og så kan du prøve at fortælle om din dag i går i datid. Jo mere du øver dig, jo bedre bliver du til at mærke forskellen og bruge de rigtige tider, når du taler og skriver.

Hvordan ved vi, om en handling er i nutid eller datid?

At finde ud af, om en handling er i nutid eller datid, er som at være en detektiv, der leder efter spor. Når vi bruger vores sprog, giver vi små hints om, hvornår noget sker. Her er nogle tips til, hvordan du kan blive en mester-detektiv i at finde ud af, om noget er i nutid eller datid.

Kig efter særlige ord

1. Nutid: Når noget sker lige nu eller hele tiden, bruger vi ofte ord som "nu", "i dag", eller "altid". Disse ord er som små spor, der fortæller os, at vi taler om nutid.

Eksempler på nutid:

- "Jeg spiser frokost nu."
- "Han spiller fodbold hver tirsdag."

2. Datid: Hvis noget allerede er sket, ser vi ofte ord som "i går", "sidste uge", "for et øjeblik siden", eller "da jeg var lille". Disse ord hjælper os med at forstå, at handlingen fandt sted før nu.

Eksempler på datid:

- "Jeg spiste frokost i går."
- "Hun besøgte bedstemor sidste weekend."

Se på verbet

Verbets form kan også fortælle os, om noget er i nutid eller datid.

1. Nutid: I nutid lyder verbet ofte, som det gør i sin grundform, men kan ændres lidt, hvis det er han, hun, den, det eller "han/hun gør" (hvor vi tilføjer -r).

Eksempel på nutid:

- "Jeg løber hurtigt." (Nutid)
- "Han løber hurtigt." (Nutid)

2. Datid: Når vi taler om datid, ændrer verbet ofte form. På dansk tilføjer vi ofte "-ede" eller "-te" til slutningen af verbet, eller det kan ændre form på andre måder, hvis det er et uregelmæssigt verbum.

Eksempel på datid:

- "Jeg løb hurtigt i går." (Datid)
- "Hun besøgte museet sidste år." (Datid)

Lyt til historien

En anden måde at finde ud af, om noget er i nutid eller datid, er ved at lytte til, hvad historien handler om. Hvis nogen fortæller dig om deres dag i dag, bruger de nutid. Hvis de fortæller om noget, de gjorde for nylig eller for længe siden, bruger de datid.

Husk: At være en god "tid-detektiv" handler om at lytte og se efter spor. Ved at øve dig på at lytte efter disse spor i samtaler, bøger og historier, bliver du hurtigt bedre til at kende forskellen på nutid og datid. Og husk, jo mere du øver dig, jo nemmere bliver det!

Hvordan ændrer vi et verbum eller udsagnsord fra nutid til datid?

At ændre et verbum eller udsagnsord fra nutid til datid er som at forvandle noget, så det passer til en historie om noget, der allerede er sket. Her er hvordan du gør det:

1. Regelmæssige verber

Mange verber er "regelmæssige". Det betyder, at vi følger en bestemt regel for at ændre dem fra nutid til datid.

- For at lave datid tilføjer vi ofte "-ede" eller "-te" til slutningen af verbet. Hvad vi tilføjer, afhænger af, hvordan verbet lyder.

Eksempler:

- Nutid: "Jeg hopper." Datid: "Jeg hoppede."
- Nutid: "Han maler." Datid: "Han malede."
- Nutid: "Vi leger." Datid: "Vi legede."

2. Uregelmæssige verber

Nogle verber er "uregelmæssige", hvilket betyder, at de ikke følger de almindelige regler, og de ændrer form på en helt unik måde, når de går fra nutid til datid.

- For uregelmæssige verber skal vi nogle gange lære de forskellige former at kende, fordi de kan ændre sig meget fra nutid til datid.

Eksempler:

- Nutid: "Jeg går." Datid: "Jeg gik."
- Nutid: "Han tager." Datid: "Han tog."
- Nutid: "Du siger." Datid: "Du sagde."

Hvordan ved vi, hvornår vi skal bruge "-ede", "-te", eller en uregelmæssig form?

Det handler meget om at øve sig og huske. For mange ord kan du lytte til, hvordan ordet lyder, og det kan hjælpe dig med at beslutte, om du skal bruge "-ede" eller "-te". For eksempel, hvis verbet ender på en blød lyd, bruger vi ofte "-ede". Hvis det ender på en hård lyd, bruger vi "-te".

Men for uregelmæssige verber er den bedste måde at lære dem på, at øve sig og huske dem, fordi de ikke følger normale regler.

Et lille tip: Du kan lave en sjov leg ud af at øve dig på disse verber. Prøv at tænke på så mange verber som muligt og ændre dem fra nutid til datid. Du kan også lave små historier med dine venner eller familie, hvor I skiftes til at bruge verber i nutid og så ændre dem til datid.

At lære at ændre verber fra nutid til datid er som at have en tidsmaskine i dit eget sprog. Når du først får styr på det, kan du fortælle historier om alt, hvad du har gjort, og alle de eventyr, du har været på! Og husk, jo mere du øver dig, jo bedre bliver du.

Lad os se på eksempler fra en tekst, hvor vi finder verber i nutid og omskriver dem til datid.

At omskrive verber fra nutid til datid i en tekst kan være rigtig sjovt. Det er lidt som at rejse tilbage i tiden og fortælle historien, som om den allerede er sket. Lad os prøve med nogle eksempler.

Forestil dig, at vi har en lille historie:

Nutidshistorie:

"Peter går i skole hver dag. Han møder sin ven, Emil, på vejen. De taler og griner sammen. Når de kommer til skolen, starter de med at læse deres bøger."

Nu skal vi tage denne historie og ændre alle verbene til datid, som om begivenhederne allerede er sket.

1. Går i nutid bliver til gik i datid.
2. Møder bliver til mødte.
3. Taler ændres til talte.
4. Griner bliver til grinte.
5. Kommer bliver til kom.
6. Starter ændres til startede.
7. Læse ændres til læste.

Datidshistorie:

"Peter gik i skole hver dag. Han mødte sin ven, Emil, på vejen. De talte og grinte sammen. Da de kom til skolen, startede de med at læse deres bøger."

Kan du se, hvordan vi har ændret verberne? Nu fortæller historien om noget, der skete i fortiden, i stedet for noget, der sker lige nu. Det er, som om vi har taget et skridt tilbage og ser på historien fra en dag, der allerede er gået.

Hvordan gør vi det?

Når vi ændrer verberne fra nutid til datid, skal vi huske på nogle regler eller mønstre, som vi talte om før. For de fleste regelmæssige verber tilføjer vi "-ede" eller ændrer endelsen til "-te". For uregelmæssige verber skal vi nogle gange lære de specielle datidsformer, fordi de kan ændre sig på unikke måder, som ikke følger de almindelige regler.

Det er en god idé at øve sig med forskellige tekster. Du kan starte med korte sætninger og så prøve dig frem med længere historier. Ved at gøre det bliver du bedre og bedre til at forstå, hvordan du bruger nutid og datid i dansk. Og husk, det er okay at lave fejl, for det er sådan, vi lærer!

Nu er det tid til at lave et par opgaver og tænke over hvad vi lige har lært.

Arbejdsopgaver

1. Nutid til Datid værksted: "Skriv tre sætninger om, hvad du laver lige nu (i nutid). Byt derefter papir med din partner, og ændr hinandens sætninger til datid."
2. Tidsdetektiver: "Arbejd sammen med en partner. Læs en kort historie sammen, og understreg alle verberne. Bestem for hvert verb, om det er i nutid eller datid, og skriv det på en liste."
3. Min dag igår: "Tegn en tegneserie med fire rammer om noget sjovt eller interessant, du gjorde i går. Skriv en sætning i datid under hver ramme for at forklare, hvad der sker."

4. Skift tiden: "Vælg en kendt sang eller et digt, der bruger nutid. Skriv et par linjer om igen, men ændr dem til datid. Fremfør den ændrede version for klassen."

Når du har svaret på opgaverne, så slutter denne episode.

Her starter ideerne til lærerne:

Ideer til læreren

1. Introduktion: Start med en kort og engagerende forklaring af nutid og datid, herunder eksempler fra elevernes daglige liv.
2. Interaktive Tavle-øvelser: Brug tavlen til at skrive sætninger, som eleverne sammen kan ændre fra nutid til datid. Lad dem komme op og ændre sætningerne direkte på tavlen.
3. Story Cubes: Brug terninger med billeder (eller tegn nogle selv) til at skabe historier. Lad eleverne kaste terningerne og fortælle en historie baseret på billederne, først i nutid og derefter omskrive til datid.
4. Roller Play Dialoger: Lav små roller plays, hvor eleverne skal føre en samtale ved at anvende sætninger i både nutid og datid. Optag dialogerne, og afspil dem for klassen for at analysere og diskutere.
5. Tidslinje Væg: Opret en stor tidslinje på en væg i klassen, hvor eleverne kan tilføje billeder eller sætninger fra deres egne historier, markeret som "nutid" eller "datid". Dette giver en visuel forståelse af tidens flow.

Disse læringsmål, arbejdsopgaver og undervisningsideer er designet til at hjælpe eleverne med at forstå og anvende koncepterne nutid og datid, hvilket er afgørende for at udvikle deres evne til at udtrykke tid i sprog. Disse aktiviteter fremmer også kreativitet, samarbejde og kritisk tænkning.